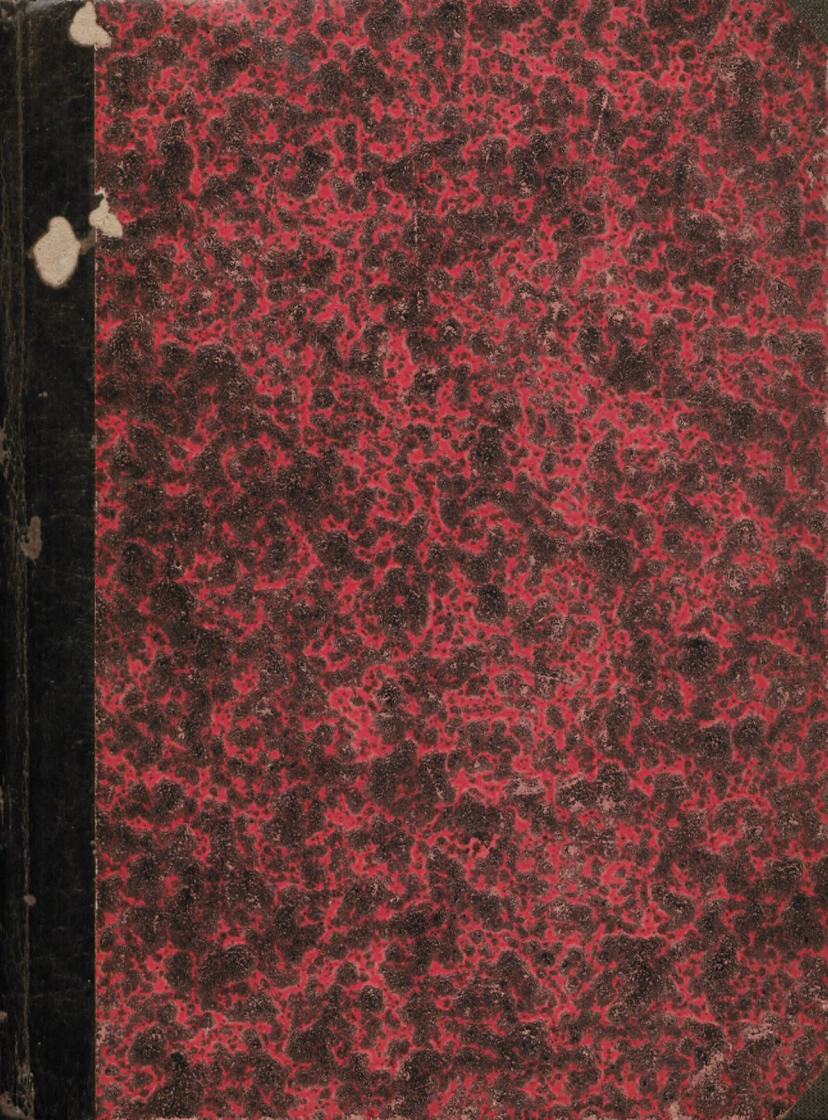

A. 1424

A1424

Terwe

I. 2181.

Kalewipoeg ja karskus.

Kirjutanud

M. J. Eisen.

Tartus.

A. A. Hermann'i trükk ja kulu.
1892.

Kalewipoeg ja karskus.

Kirjutanud

M. J. Eisen.

Tartus.

Trükitud R. A. Hermann'i kulu ja kirjadega.
1891.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 20 Юня 1892 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

33585

Mõni kord olen nooremate meeste suust rõõmsas seltskonnas kuulnud: „Joogem, wennad, ja olgem rõõmsad; Kalewipoeg on ka joonud! Tehkem nagu Kalewipoeg!“ *) Kui ma dieti mälestan, kuulsin ma sarnast kõnet korra ühe Sumala rahusse puhkama läinud õpetatud mehegi suust õlleklaasi ääres. Kalewipojast tahawad siis mõned mehed, kes endid armawad isamaa lipu all purjutawat, joomiseks õpetust ja eesmärki wõtta. Kas kõlbab Kalewipoeg meile kombelises elus kõigiti eesmärgiks? Kas võib ristiinimene ilma punastamata Kalewipoja tegusid karstuse küsimuses hääts kiita? Enne kui selle küsimuse pääle ei ehk jah kostame, peame

*) Elfiarmamiste eest hoidmiseks tähendan, et ma raamatust „Kalewipoeg“ ei räägi, waid ainult Kalewipoja kui inimese karstusest. Mõistab käesolew kirjutus ka tangelase Kalewipoja ebakarstust huffa, ei taha ta ometi raamatu „Kalewipoeg“ wastu lugupidamist kaotada.

piisut kaugemale Kalewipoja elusse vaatama. Kalewipoeg oli määratud, isamaad õnnearjale saatma. Mõndagi suurt tööd toimetas ta ära, aga loodetud tulu ei tulnud temast isamaale. Mis pärast? Mõni kostab ehk selle päale: Tema enneaegse surma pärast. Mis pärast tuli talle aga enneaegne surm? Kes kandis selle poolest süüd? Kui siin põhjusi hakkame otsima, peame tahes ehk tahtmata lõpuotsusele tulema: Kalewipoja surmasüü juurdus Kalewipoja oma e h a r s k u s e s. Selle filmapilguga, kui Kalewipoeg karstuse-teelt kõrvale astus, määras ta oma teoga enesele walju hukamõistja. Paneb ju iga eksitus kombelise elu wastu surmaidu südamesse siginema.

Küll kandis Linda oma wiimase poja eest hoolt, aga nagu näha, jättis ta kasvatuses ühe külje hooletusesse, nimelt tarwilikul mõõdul kombelise elu seemet Kalewipoja südamess harida. Selle taimse kangu jätmisel sigis Kalewipojale tema kurw saatuz. Toores jõud, mis Kalewipojale nii rohkesti kingitud, saatis Kalewipoja hukatusesse ja teeb nüüdgi seda weel igaiühaga, kui kombeline elu tooreid wägesid kütke ei pane. Ka tartus ilma kombelise aluseta langeb oma ülesehitustega pea pihuks ja põrmuks lõtku. Kombeline elu üksi wõib jäädawa wäärtusega tööle põhja panna ja ka ülesehitust lõpetada.

Rombelise elu kõigi nõudmiste täitmise puudus, ehk lühemalt ütelda ebatarskus wiis Kalewipoja enne juba langemisele, kui ta weel oma kangelase ülesannet korda haktas saatma. Kalewipoeg eksis omas elus neli korda rängasti; kõige nende nelja süüde juur kasvab aga ebatarskusest välja. Nii pea, kui ta esimese korra rombelises elus tarskuse vastu komistas, tõbmas ta selle süüga oma pää kohale Damoklese mõõga, mis tööle hakkamiseks ainult parajat aega ootas.

Neid Kalewipoja süüsid, mis ta ülesande kordamineku ta käes nurja ajasivad, tahame paremini tähele panna.

Kalewipoeg on alles poisitene, kui Soome Tuuslar ta ema riisub. Armastus ema vastu kihutab Kalewipoja otsimisele. Mere laened ega lootiku puudus ei takista teda ta teel, julgelt kargab ta laenetesse ja ujub Soome poole. Saarele saades jääb ta sinna wähets ajaks wäsimust puhkama. Sääl juhtub ta Saare neiuga kokku ja hakkab sellega magusat juttu ajama :

Runi armu kütkendused,
Sõpruse paelte sidemed
Südan taimvad sulatama,
Meel ta metsa eksitama.

(VI, 338—341)

Süü on tehtud, eksitus sündinud. Kalewipoeg unustab oma auu, Saare neiu

oma häbi. Mõlemad lööwad karstusel otsegu rusikaga vastu filmi. Aga karstus, nii nõrk ta ka näidatu, ei lasse ennast pilgata; hiljem ehk warem astub ta oma waenlasele vastu ja nuhtleb löödud rusika-
hoopide eest rängasti.

Kalewipoja süü kaswab jeda suuremaks, et Kalewipoeg just oma õe wasta on eksinud. Sest Saare neiu ei ole keegi muu, kui Kalewipoja oma õde. Opetaja J. Tischler lükkab küll selle arwamise tagasi, nagu oleks Saare neiu Kalewipoja õde, aga liig selged põhjused räägiwad ometi selle poolt. Miks ehmatas Saare neiu muidu nii hirmsasti, kui Kalewipoja kuulis Kalewi oma isaks ja Linda emaks tunnistanawat?

Rahwateles furnu karwa,
Kui ta isaks Kalewida,
Linda emaks tunnistanud.

(VI, 458—460.)

Saare neiu tunneb, et enam elada ei tohi, sest et ta oma wennaga kombelise elu vastu kõige hirmsamat pattu teinud. Tõsi on, kumbgi ei saanud oma eksituse suurusest enne aru kui Kalewipoeg oma nime nimetas, aga see wabandus ei jaks süüd sündimataks teha. Weresüü pääl seisab surm, ja surma lähed Saare neiu ilma pikema mõtlemata, kuna Kalewipoja karstuses ma-

dalal järjel seiswad tundmused kõige hirm-
samat pattu tehes ega kuuldes ei härta.
Kõju tagajärjekul peab Saare neiu waim
Kalewipojale mõnda korda weresüü tegemist
meelde tuletama, enne kui Kalewipoja sü-
dametunnistus wähegi toibub.

W e l i sõidab wete weerul
Sõidab laial laentella,
Sõsar suigub salasängis

(VII, 200—202)

— — — — —
O h s a w e n d a wereahne,
Armul etsin'd poisikene,
Mits sa wagalistu werda
Wihal läksid walamaie,
Mits sa kodutanatesta,
D m a t a a d i t u i k e s t a
Murul pidid muljumaie?

(VII, 210—216)

Mõnda manitseb Saare neiu waim Ka-
lewipoega. Ja weel

— — — — — pidid
Noore rahu raiskamaie
S õ s a r a d a sundimaie
Surma-sängi suikumaie!

(VII, 240—242)

Ja wiimaks tahetseb Saare neiu wenda
Kalewipoega :

Oh sa wilets mennatene,
Pitt on sinu mõlapõlwe!
Mõllal sindgi süngitakse,
Rahurüppe uinutakse
Pitast piinast puhkamaie!

(VII, 277—282)

Se kahetsused möödaläinud aja ja Kalewipoja süüde kohta

Kurwastasid Kalewida
Nutrastasid noorta meestä,

— — — — —
Kaswatasid kahetsusi.

(VII, 287—291)

Kalewipoja kahetsused kestawad siiski aga filmapilgu. Warsti lämmatab ta nende häält ja tormab edasi elumõllusse. Kalewipoja iseloomul puudub karst põhi. Eluwiihede puhkus magab tal alles lapsemähkmetes. Se teotamine ja surmgi ei päästa teda ebakarstuse küüntest lahti!

Rudas tuleb jeda aga mõista, et Saare neiu Kalewipoja õde oli, kui ometi Kalewipoeg pärast isa surma Saare neiu juurde juhtus, kelle mõlemad wanemad weel elawad? Lugu mõiks ehk nii olla, et Saare neiu wanemad ainult ta kasuwanemad olid. Mõne juhtumise laudu mõis Kalewipoja õde saarele sattuda. Lugalaul ei kõnele sellest pikemalt; see tähendab ainult, et Vindal hull lapsi olnud. Rahwa suus

elule süündinud lugulaul annab meile tihti mõistatusi mõista; mõned lugulaulu kõnel-
dud juhtumised nõuavad raskest päämurdmist,
sest et niisugune lugulaul tihti kõige tawa-
lisemad seletused andmata jätab. Nii süün-
ib ka Kalewalas. Kullerwo teeb ilma
teadmata oma õega sedasama, mis Kalewi-
poeg oma õega. Ja ometi ei peaks endiste
teatete järele Kullerwol õde olema. Nagu
deus ex machina (Sumal masinast) astub
õde platsi ja tormab süü tegemise järele
niisama wette. Kalewipoja ja Kullerwo
lugu läheb märksa ühte ja tõendab seega
endist ütlust, et Kalewipoeg ja Saare neiu
wend ja õde olnud.

Aga läbi Kalewipoja karstuse-küsimu-
sesse tagasi.

Ekstajaja Kalewipoeg, kelle südametun-
nistust kumbelise elu lugupidamisele küllalt
ei ole äratatud, ei pane süüd miksigi, waid
hakkab saare rahwast nende õnnetusesse jät-
tes edasi sõudma. Ei ta waata ülesse ega
pane tähele, mis suguse piksepilwe ta oma
ekstusega oma pää kohta kogunud. See
piksepilw ei lahku temast enam, kui see oma
wälgusid ka esiotsa ta päha ei läkita; see
pilw kasvab, kasvab ja siis sulle häda,
Kalewipoeg!

Süü tegemisega saarel kaotab Kalewi-
poeg meie lugupidamise. Ta annab iseeneje
kohta tunnistust, et ta suurt ülesannet ei

kõlba korda saatma. Mõned meieaja mehed püüawad Kalewipoega esimesest süüst puhata pest, nagu ei oleks muistsel ajal kombelisel elul niisuguseid karaskuse - nõudmisi olnud, nagu ristiasul. Kas tõesti? Mõtelgem ometi, mis wanad raamatud jutustawad: Muistsel ajal peetud kuuendama käsu ülastumist jarnaseks ülekohutks, et selle wastu efsijad tuleriidal ära põletatud ja efsijate tuhka maanteede pääle laiali pillutud. Nii tegiwad wanaaja paganad. Tahawad nüüd ristiinimesed Kalewipoja karaskuse wastu efsimist kombelises elus wabandada, siis annawad nad niisuguse wabanduse katsega iseeneeste kohta tunnistust, et nad hariduse redelil ennem alamale kui ülemale tõsnud. Süü wanne hingab karaskuse kadumiseega Kalewipoja pääl ja wõõrutab meid temast.

Mis aitab enam, et Kalewipoeg Tuuslarile läheb palka maksma! See käik kogub ainult nut waresüüd tema turjale. Kalewipoeg tunneb, et nüüd, kus süü ta hinge koormab, talle abi tarwis läheb. Seda loodab ta wägewast mõõgast leidwat. Ses arwamises ruttab ta Soome sepa juurde enesele mõõka müretsema, mis sepal

— — higi iga päewa
Seitse aastat olla sõõnud.

Kalewipoeg leiab mõõga „meeft mööda“
olewat ja lubab hää meelega nõutud mõõga

hinna wälja maksta, nii suureks kui see
ka tõuseb.

Raubajobitamise järele walmistati „lii-
guks“ wõõraspidu.

Pitad joodud, laiad ilud,

Laiad lustilikud liigud

Kuuljal' mõõga kuningale,

Pidu kestis seitse päewa

(V 547—550)

See pidu saadab nii hästi pidu tegija
kui ka selle, kellele pidu tehti, hukatusesse.
Karskuse kulul tahtsiwad mõlemad rauba-
jobitamiseft rõõmu tunda, aga waata, see
ekstius sai mõlemale raskeks õnnetuseks.
Mis mõib säält ka enam paremat lootagi,
kus juba

Humal uhke põõsaotja

Oli pidude peremees,

Laiad ilu lusti looja ;

Oli tüffinud tündresse,

Pugen'd õllepoolikusse ;

Sealtap kargas kannudesse

Puges kuri pekerisse :

Liitu joodi liigamisti,

Humal uhke walgus pähä,

Wõttis meele meeste päästa,

Boole meele poiste päästa,

Didu tütarlaste otjast.

(VI, 556—559)

Karstus tallatakse jalgade alla. Tallab teda Kalewipoeg, tallab Soome sepp oma perega. Karstuse tallamisel lõpewad auusad eluviisid täiesti; toorus, mis mõistuse poolt tänini weel küttes hoitud, pääseb nagu lõwi puurist wallale ja hakkab mõirates maailmale oma rammu näitama:

Naesed tantšisid tanuta,
Mehed mütsata mügasid,
Poisid poolil pükjata,
Meiud neljatõlakilla,
Hüpakilla, käpakilla!

(VI, 572—576)

Päris põrgupulm juba! Hoidku meid Jumal niisuguse tooruse toledat pilti nägemast!

Joomaturat ei jää aga niisuguse põrgupiduga weel rahule. Ta nõuab rohkem. Kalewipoeg andis ennast korra ebakarstuse küüsi ja nüüd tarvitab joomaturat oma wäge Kalewipoja üle ja sunnib teda weel sügawamasse langema, weel suuremat süüd oma hinge pääle koguma.

Rahetsuse asemel hakkab Kalewipoeg oma esimese karstuse wastu eksimisega hooplemas. Kui see hooplemine ka joobnud oleku mõjul sündis, tunnistab see ometigi märksalt Kalewipoja ebakarsti iseloomu. See uus eksimamm, hooplemine karstuse wastu eksimisega, kisub teda suurema süü sisse.

Saare neiu auuteotamist kuuldes fargab Soome sepa wanem poeg õrnemajoo rüütlina Kalewipoja kallale. Kui ka Soome sepa wanem poeg joomise paelu langenud, tunnistab tütarlapse auukaitstjaks wäljaastumine teotaja wastu ometi selgesti, et ta kombelises elus palju kõrgemal järjel seisab, kui ebarakstusega hooplem Kalewipoeg.

Sepa poja noomimine äratab tooruse lõwi Kalewipoja rinnas weel enam wihale. Paremini kiitleb Kalewipoeg oma patutööd. Sepa poeg ei kardab Kalewipoega, kes inimese auu enesest ära heitnud, waid astub uuesti teotatud neiu eest wälja. Sõna sünnitab sõna. Enne weel kui keegi aimab, rõõwib joomakurat wiimase mõistuse Kalewipoja pääst. Kalewipoeg tõmbab mõõga ja kolinal kukub sepa poja pää põrandale. Mõõk, mis isamaad hoidma, rahwast kaitsema ja õigust warjama oli määratud, sai ebarakstuse orjaks ja pöörles oma esimest tegu tehes ilma süüita weres. Seega tegi mõõk ennast kõlbmataks ülesannet täitma ja mõõga kandja mõõka kauem kandma.

Kalewipoja nurjaläinud kombelist loomu awaldab see nähtus kõige paremini, et Kalewipoeg werdgi nähes mõistusele ega kahetsusele ei harka. Ta hoopleb edasi ja ahwardab sepa poja seltsilisi, kes surma joowiwad kätte maksta :

Kalewil on wägew käsi !
Ruhu hoopi kukuteleb,
Sinna ta surma figitab !

(VI, 675—677)

Kalewipoeg on nagu metsalifets saanud.
Kus süü äratundmine lõppenud, paatunud
süda ja ülbe meel aga patuga hooplewad,
süäl ei wõi siis ka enam andeksandmisest
juttugi olla. Ebakarstuse teod kannawad
ise juba kombelise wande enesega kaasas ;
sellele lisaks saadab sepp Kalewipojale oma
wande :

Saagu, saagu, ma sajatan,
Saagu siud sõjariist surmama,
Teraw rauda tappemaie ;
Saagu sulle salamahiti
Mõõgast sündima mõrtsukas,
Walatud wereft waenlane.

(VI, 697—702)

Tõuse, rauda, tappajaksi,
Karmakaela lõikajaksi ;
Maksa wõlga mõrtsukale,
Täida sünnitaja soowi,
Kus ei mõtted enne käinud,
Arwamist ei unes olnud.

(VI, 711—716)

See alkoholi, aga ka sepa kirumine käib
sest saadik kui wari Kalewipoja kannul ja
ootab joomaorjale palga maksmise aega.

Ebakarstus ja alkohol mürdisivad siis Kalewipoja jõuu ja riisusivad isamaalt ta loodetud päästja ja aitaja.

Alkohol jidus Kalewipoja nii oma kätte, et Kalewipoeg kirumiseftgi enam lugu ei pidanud. Werine mõõk käes, weresüü südame pääl, karstuse kirumine kannul, sammus kangelane koju poole. Et ta oma kohused unustanud, südametunnistust roojastanud ja õiguse warjaja kõlbmataks teinud, ei tohtinud mõõk kauemaks ta kätte jääda.

Kallis Kalewite poega,
Sul, kui wiha süttimasja,
Meeletuska tõusemasja,
Humala-wiha wolilla — — —
Kerge käsi keeritelles
Sunnib mõõka surmamaie,
Waga werda walamaie!

(XI, 634—643)

Ebakarstuse tegude talistuseks peab sortis Kalewipoja käest mõõka riisuma. Aga ka sortisgi ei tohi ühekohtu teesid käies õigusele pühendatud mõõka tunda. Ei leita ülepää kedagi, kes kõlblik oleks niisugust mõõka tunda. Selle pärast peab mõõk sortsi käest Kääpa jõkke langema ja jääb tundi ootama, millal oma rojastajale ebakarstuse palka täiel mõõdul kätte maksta. Ilma arusaamata ja aimamata peab Kalewipoeg

eneſe rojastatud mõõga iſe koguni' oma
jüü nuhtlejaſ tegema, joowides :

Kui aga juhtub käidanefſa

ſalafanda piſtma jõkke

Kes ſind enne iſe ka n d n u d :

Siisap, mõõka ſõbrakene,

Murra jalad tal mõlemad !

XI., 698—703.

Mitmetordne werefüüde kogumine eba-
tarſtufes oma pääle ei teinud Kalewipoega
targemaſ ega wõõrutanud teda alkoholiſt.
Kalewipoeg jäi alkoholi edaſi orjama ja ſee
ſaatis teda kolmat jüüid tegema, jüüid, mis
iſamaa ja rahwa waſtu tehti ja kombeliſes
elus niifama raſke rõhuga on, nagu oma jüü.

Kui Kalewipoeg wähe rahu leiab, on
ta eſimene töö alkoholi jälle orjama hakata.
Sõpradega iſtub ta lauda ja laſeb õlle-
kannud kähku kää, wahel waſtu hoonehoid-
jale maha pilludes. Ühtlaſi kipuwad lau-
lud meeftele pääle. Alawi poeg aluſtab :

Raſtkem kuru, kullakeſed !

Joogem mõdu, noored mehed,

Kõriſtage kannukeſi,

Et ei piiska põhjadele,

Raſtemärga kannudele.

(XIX, 593—598).

Nagu näha, joob Alawi poeg küll ja
junnib teiſigi jooma, aga alkoholi orjaſ

ei ole ta ennast wist weel teinud, sest ta kutsub ainult mõdu jooma. Ebakarstuse küttes hoopis kinni seisab juba Sulewi poeg. „Olgem nopped, mehed, humalat teinast wõtma, kobaraid korjama!“ hüüab ta. Minult neiusid hoiatab ta endid joomisele ohwrits andmast, üteldes:

Humal, uhke põõsaoksa,
Käbi kena kändarassa;
Ära poe piigade päha:
Neitsile ei tee sa nalja,
Pikast ilust tõuseb pilli!

(XIX, 730—734).

Pika ilu pillist ostas Sulewi poeg küll kõneleda, aga kõne jäi kõneks, ennast selle eest hoida ei katsumud tema ega seltsimees Kalewipoeg. Jällegi astub Kalewipoeg ebakarstuse awaldustes esimesesse ritta. Jooma, alkoholi jooma kutsub ta kõiki.

Joogem, joogem wennitesejed!
Waitsjagem mõdu magusat,
Sullagem humalassa,
Hõistagem õllekanuula
Pikkade pidude pekeril!
Kõristagem kannuksi,
Wahtu maha wifatesja
Pillutagem põrandale:
Siis saab õnne õitsemaie,
Armjam aega algamaie.

(XIX, 776—785).

Misfugused hoopis segased käsitused !
Joomine peab enneaja kätte tooma. Nii-
sugust mõistmata kõnet on waewalt mujalt
kuuldud ! Kahetsemise väärt Kalewipoeg
oma tarkusega !

Joomise tuhinas on Kalewipoeg walmis,
oma kõige kallimat wara wõõrastele ära
andma, nagu joomar meiegi päiwil weel
tihti. Joojate juurde alkoholi kannude
äärde astub Lapu tark Warak ja palub
tornist leitud warandust enesele.

Leidsin kirjalehekesei,
Kaudakaanel raamatuda
Kindlas ahelate küttes.
Anna luba aruasia
Wana kirja kaasa wõtta !

(XIX, 911—915).

Waewalt paneb Warak Kalewipojale
palwe ette, kui Kalewipoeg kannude ääres
istudes ilma pikema järelkuulamiseta Wa-
ratile spowitud raamatu lubab. Küll sõit-
leb Sulewi poeg ja palub Olewi poeg :

Lase läbi katjudella
Enne kui ja annad oma !

(XIX, 945—946).

Alga alkohol teeb Kalewipoja kõrwad
kurdiks sõprade palwete pääle. Naerdes
wastab ta :

Kui ka kallist seisaks kirjaks,
Teadamata tululisku,
Töotust mees peab tasumaie.

(XIX, 956—959).

Viimane põhjuzmõte on küll väga õige, aga enne kui mees midagi töötab, peab ta teadma, mis ta töötab, ehk muidu müüb ta oma töotusega Johannese pää. Kalewipoja käsi käib niisama nagu Herodesel. Viimane kahetseb aga oma töotust, Kalewipojal ei näha ometi kõige vähematgi kahetjust südamesse tärkawat, kui rahwa kallim warandus — nii ütelda eestlaste Sampo — Warakale saagiks langeb. Paul kuulutab, et isa Kalew tähendatud raamatuse pika elu pärandusest tululisku tarkust lasknud ülesse tähendada :

Kallim weel kui kuld ja hõbe
Seisjs kütkendatud kirjaj
Wana aegne waba põli,
Meie meeste poege priius,
Rehwemate kaunim wara.

(XIX, 928—932).

Lühedalt, tornis kütkes peetud ja Warakule kingitud Kalewi-isa raamat sisaldas kõik teadmised ja tarkused. See oli feesama, millest praegune rahwas weel „Seitse Moosuse“ nime all räägib. Iga karjapoisiigi jutustab praegugi weel, et muiste

„Seitse Moosust“ olnud; neis 7. seisnud kõiksugu imetegusid ja kunstitükid sees, aga hiljem kadunud 7 Moosust, 5 jäetud weel järele. Teiste teadmise järele seista 7 Moosust ometi praegu Tartus lossivaremetes ahelas kinni. Meed meie aja keele järele üteldud 7 Moosust, mis Kalewipoeg alkoholi tujus Warakale kingib, on meie Sampo. Nagu Sampo kõiksugu õnne ja õnnistust jagab, nii ka Kalewipoja raamat, mis kiwidega tükis müürist välja kisti. Sammo pärast pidi palju werd walatama, enne kui ta kätte saadi; parema Sammo kinkis Kalewipoeg palja tänu eest. Sampo ja Kalewi „7 Moosust“ kõlbawad wäga hästi sõrdlemiseks, kuid sõrdlemisel jääb Kalewipoeg oma rumalusega ainult häbisse. Louhi ostab Sammost palju paremini lugu pidada kui Kalewipoeg kulda-kallimast raamatust.

Raamatu ära kinkimine Warakale on kolmas Kalewipoja raske süü, isamaa ja rahwa wastu tehtud patt, ja seegi süü on alkoholi mõjul sündinud.

Nüüd läheb weel tarwis neljat, wiimast süüdi tähele panna, mis niisamuti isamaa ja rahwa wastu tehtud. Ka seegi juurdub ebakarstuses — alkoholis.

Su enne Waraka ilmumist toodakse Kalewipojale sõnumid, et sõda sõndemas. Aga

alkohol meeldib Kalewipojale rohkem kui werine mõõk, joomalaulud kõlawad ta meelest kaunimini kui wõiduhõiskamised. Kalewipoeg jääb kannude juurde ja lasneb sõja sõita. Raamatu kinkimise järele tuldaske Kalewipoja käest abi paluma, Kalewipoeg käsib aga abipalujaid kurtu kasta ja saadab siis „padjule puhkamaie, siidisängi suikumaie.”

Tuhanded isamaa-pojad langewad sõjawaljale. Nüüd alles läkitab Kalewipoeg saaditud sõjamehi otsima ja selle pääle lõpetab ta pika joomapidu. Siisgi aimab ta juba, et ta oma priiskamisega ja joomisega alkoholi hõlmas parajal wäljaastumise ajal uue süü oma kaela tõnmanud ja et see hooletus wististi pahad tagajärjed toob. Selles aimamises matab ta oma suure waranduse maha ja läheb siis alles waenlaste wasta. Uga joomisega ära wiidetud paras wõitlemiseaeg annab ennast mõjuwalt tunda. Waenlased on maa suuremalt jaolt oma wõimu alla saanud. Küll surub Kalewipoeg neid tagasi, küll jääb ta päälnäha wõitjaks, siisgi on see wõit filmatirjaks: wähenemise ajemel kaswab waenlaste wõimus.

Esimest korda hakkab Kalewipoeg oma süüd märkama. Ühtlasi aimab ta, et süüde eest teenitud nuhtlus tulemas. Nüüd ärkab kahetsus, aga kahetsus tuleb hilja: isamaa seisab wõõraste wõimuse all, millest teda wabastada Kalewipoeg enesel enam jõudu

ei tunne olevat. Ta jättis walitsuse Olewile ja läks ise laanedesse rändama, kurwa meelt lahutama. Nuhtluse tund kahetordse eksimise eest iseene ja kahetordse eksimise eest isamaa ja rahwa wastu ebakarstkuses on kätte tulnud. Murelikul meelel hulkudes jõuab Kalewipoeg Rääpa jõe, kus ta mõõd oma rojastamise eest kättematksmise tundi ootab. Mii pea kui Kalewipoeg jõkke astub, lõikab mõõd ebakarstkuse kirumise sunnil Kalewipojal mõlemad jalad alt ära.

Neljafordne süü nõuab suuremat karistust kui Kalewipoja surm seda anda jõuaks. Pärast surma weel peab ta oma ebakarstkuse nuhtluse tunda saama. Teda pandakse pärast surma walge hobuse selga, käsi kaljus, manalaske wärawaid wahtima. Sääli tunneb ta Tantaluse walu, teeb Siisuse tööd, aga asjata :

Mana käsi hoiab meestä,
Et ei wahti wärawästä,
Raitsew poega põrgust pääseks.

(XX, 1044—1046)

Ebakarstkuse pall kestab edasi, kui ta laulid korra kauges tulewikus prohwetlikult Kalewipojale wandest wabastust ette kuulutab. Rüsimine on, kas see prohwetlik tunnus kunagi täide läheb, kas neljafordse süü wanne kunagi temast lahkeb.

Meie jõuame lõpule. Kalewipoja nelja rasket süüdi karstuse wasta ja nende järel käiwat wannet filma eest mööda käia lastes peame selle otsuse tegema, et Kalewipoeg karstuse-elus jelleaegsetele paganatelegi eeskujuks ei kõlba, meieaja ristirahwast 'pole enam juttugi. Nelja eeskimise pärast eba-karstuses pidi Kalewipoja oma põli juba põlgtuse nuhtluse tema pääle mõistma. Karstuse jalgade alla tallamine litsub Kalewipojale ja ta tegudele Raini märgi otja pääle ja keelab meid haledat meelt ta õnnetu lõpu üle tundmast. Oma süü läbi, tahtmise jõuu kasinuse, himude allahetmise pärast sai ta Simsoni sarnaselt ja ta käsi käis nagu Simsonil, ehk õigemini ütelda, pahemini weel kui Simsonil; Simson ei heitnud joomisega mõistust pärast, küll aga Kalewipoeg.

Rombelises karstuseelus langeb siis Kalewipoeg madala astme pääle. Sel wiisil ei wõi ta eeskujust karstuseelus ristiinimesele ega paganalegi enam juttu olla, kui jeks eeskuju ei otsita, kuidas muda ja sopa sees peab pöörelema. Seega ei taha ma ütelda, nagu ei leitaiks Kalewipojal walguise-külgi juttugi. Ei, neid ei puudu tal; neid on õpetaja J. Tischler oma raamatus „Mis-jugused kõlbulised arwamised paistawad meile Kalewipojast filma?“ (Tartus 1888) ülesse lugenud,

aga ometi jätab Kalewipoja ebatarstus neid oma warju. Kalewipoja alkoholi armastusega oma joomist kaunistada ja wabadada, tähendab siis niisama palju, kui kuendada, ja wõime ütelda ka wiendat kasku Piiblist mahakustutada, haritud inimest enesest wälja ajada ja metsikut asemele panna!

